SUOMEN AKATEMIA

4.10.2022 SA/2022/66984

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto

Viite: Kirjallisen lausunnon pyyntö valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolta 28.9.2022

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023
Teema: Korkeakouluopetus ja tutkimus (29.40): Koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen tilanne ja kehitysnäkymät. Korkeakoulujen aloituspaikkojen riittävyys, tarve ja alueellinen jakautuminen, myös lippulaivahankkeiden jatkorahoitus ja innovaatioiden kaupallistaminen.

Pyydettynä lausuntona esitän kunnioittavasti seuraavan.

Lausuttavana oleva hallituksen esitys vuoden 2023 talousarviosta sisältää monia hyviä linjauksia ja perusteltuja kohdennuksia tutkimusrahoituksen suhteen

Suomen Akatemian pitää erittäin arvokkaana sitä, että hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 tukee vahvasti Suomen tavoitetta nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Valtion T&K-toiminnan rahoituksen kokonaissummaksi vuonna 2023 arvioidaan 2,4 miljardia euroa. Summa sisältää hallituskaudella aiemmin päätetyt merkittävät panostukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä Suomen Akatemian rahoitukseen. Talousarvioesitys vuodelle 2023 kasvattaa TKI-toiminnan mahdollisuuksia luoda liiketoiminnan ja yhteiskunnan kehittämiseen tarvittavaa vahvaa osaamispohjaa.

Osaamiskeskittymät tuovat monimuotoista vaikuttavuutta. Vuonna 2018 käynnistynyt lippulaiva -ohjelma on ollut menestyksellinen. Lippulaiva -ohjelman tavoitteena on luoda korkeatasoisen tutkimuksen ja osaamisen keskittymiä. Ne mahdollistavat tutkijoiden ja muiden toimijoiden aktiivisen vuorovaikutuksen ja tuottavat monenlaista hyötyä yhdistämällä huipputason tieteellisen työn ja taloudellisen sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämisen. Vuonna 2018 aloittaneen ensimmäisen lippulaiva -ohjelman väliarvioinnin tulokset ovat vaikuttavia: kuuden ensimmäisenä aloittaneen lippulaivan kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana on tuotettu yli 4 000 tieteellistä julkaisua ja 227 tohtorintutkintoa, yhteistyötä oli tehty yli 800 uuden kumppanin kanssa ja luotu yhteensä 2 400 työpaikkaa. Yritysrahoituksen osuus rahoituksesta on ollut kaksinkertainen ja EU-rahoituksen viisinkertainen verrattuna Akatemian lippulaivarahoitukseen. Patentteja on tuotettu 200 kpl ja start-up yrityksiä on syntynyt 160 kpl.

SUOMEN AKATEMIA

Laadukkaiden ja vahvojen tutkimuksen ja osaamiskeskittymien rahoitusta on tarpeen tukea pitkäjänteisesti. Akatemia vahvistaa lippulaivaohjelmaansa ja jatkaa tiivistä yhteistyötä Akatemian rahoittamien lippulaivojen ja Business Finlandin rahoittamien veturiyritysten kesken.

Akatemia suunnittelee valtuutensa kohdentamista myös nk. Proof of Concept -rahoituksen pilotointiin, jonka tavoitteena on osaltaan lisätä tutkimuksen kaupallista hyödyntämistä.

Suomen Akatemia ja Business Finland työskentelevät tiiviisti yhdessä kummankin organisaation kansainvälisessä arvioinnissa tunnistetun rahoituskapeikon kaventamiseksi.

Tutkimusinfrastruktuurit ovat TKI-tiekartan kumppanuusmallin kulmakiviä tutkimus- ja osaamisekosysteemien tavoitteiden toteuttamisessa. Talousarvioesityksen panostukset tutkimusinfrastruktuureiden ajantasaisena pitämiseen ja tieteen datanhallintaan sekä laskentaan ovat merkittäviä tutkimuksen laadun, uudistumiskyvyn, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja kansainvälisen yhteistyön edistämisessä.

Tutkimusinfrastruktuurien merkitys korkeatasoisen T&K-toiminnan mahdollistajana on voimakkaasti lisääntymässä kansainvälisesti, kansallisesti ja paikallisesti. Niiden rakentaminen ja päivittäminen edellyttävät pitkäjänteisiä investointeja. Esimerkiksi Tutkimusinfrastruktuurikomitean laatimalle tiekartalle 2021-2024 valittuja 29:ää tutkimusinfrastruktuuria on rahoitettu tiekarttahakemusten tietojen mukaan vuosina 2015–2019 yhteensä miljardilla eurolla. Tutkimusorganisaatiot ovat vastanneet tästä rahoituksesta 64 prosentin osuudella, ja Suomen Akatemian osuus rahoituksesta on ollut 9 %. Tiekartalla olevien tutkimusinfrastruktuurien arvioitu kokonaisrahoitustarve vuosille 2020–2030 on 2,7 miljardia euroa.

Laadukas tutkimus uudistaa tiedettä, kehittää yhteiskuntaa ja luo innovaatiokykyä. Akatemian tehtävänä TKI-järjestelmän kokonaisuudessa on rahoittaa korkeatasoista tutkimusta kansainväliseen vertaisarviointiin perustuen. Tiukkaan laatuarviointiin ja kilpailuun perustuva korkealaatuinen tutkimus uudistaa tiedettä, kehittää yhteiskuntaa ja luo innovaatiokykyä. Se on myös keskeinen tekijä tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden edistämisessä ja osaavien ihmisten koulutuksen pohjana. Tutkimus voi tukea parempaa tulevaisuutta laadukkaiden tutkimustulosten levitessä yhteiskunnan eri sektoreille. Tutkimustulosten liikkuvuuden lisäksi myös yhdessä tekemisen ja yhteistyön kautta edistetään tutkimuksen hyödyntämistä. Ei sovi myöskään unohtaa sitä, kuinka suuri on tutkimuksen vaikuttavuus osaavien ihmisten liikkuvuuden kautta.

Tiedon ja osaamisen huoltovarmuus korostuu maailmanpoliittisessa tilanteessa. On välttämätöntä, että huolehdimme Suomessa pitkäjänteisesti tiedon ja osaamisen huoltovarmuudesta kehittämällä TKI-järjestelmää tasapainoisesti huomioiden tutkimuksen vaikuttavuuden erilaiset aikajänteet. Lisäksi meillä tulee olla riittävää omaa osaamista myös Suomen ulkopuolella tuotettujen tieteellisten tulosten seuraamiseen, ymmärtämiseen ja edelleen kehittämiseen. Oma korkeatasoinen tutkimus on edellytys sille, että osaamme hyödyntää muualla tehtyä tutkimusta ja ylläpitää korkeatasoista koulutusta.

SUOMEN AKATEMIA

T&K-rahoitus on ohjattava takaisin kasvu-uralle ja TKI-järjestelmää on kehitettävä tasapainoisesti. Talousarvioesityksen ohella valmisteilla oleva lakiesitys valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta tarjoaa pohjan suunnitelmalliselle näkymälle 4 prosentin tavoitteen saavuttamiseksi. Riittävä ja ennakoitava TKI-rahoitus on merkittävä tekijä Suomen T&K-alan kansainvälisen houkuttelevuuden kasvattamisessa ja toimijoiden yhteistyön tiivistämisen tukena. Tämä luo vahvan pohjan Suomen kestävälle kasvulle, tukee sekä elinkeinoelämän että julkisen sektorin uusiutumista ja siten osaltaan vahvista suomalaista yhteiskuntaa näinä epävarmoina aikoina.

Ylijohtaja, tutkimus — Riitta Maijala

Johtaja — Liisa Savunen